

i Voorwoord

2 Tekstblok >

3 Vragenblok >

Voorwoord

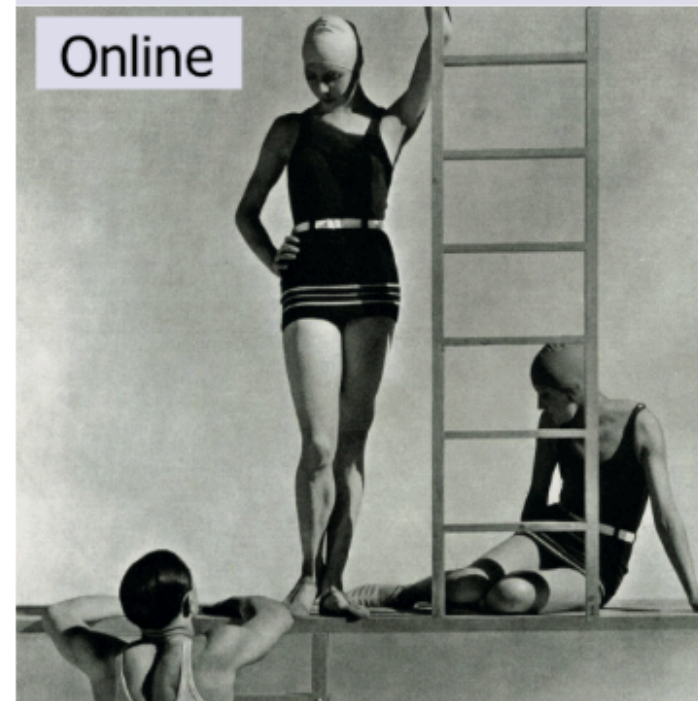
In dit vijfde deel van de *ART-History*-reeks leer je over de westerse kunst en cultuur in de eerste helft van de twintigste eeuw. Stromingen en stijlen volgen elkaar in hoog tempo op, bestaan naast en beïnvloeden elkaar. Bovendien wordt het steeds makkelijker om te reizen en contact te hebben met mensen die ver van je vandaan wonen. Afbeeldingen, filmpjes en geluidsfragmenten illustreren wat er in de tekst beschreven wordt.

Cultuur van het moderne is thematisch en per discipline geordend. In deze uitgave worden de disciplines bouwkunst, beeldende kunst, film, design, muziek, drama en dans behandeld. Iedere discipline en elk hoofdstuk eindigen met een samenvattende In het kort-tekst. Kernbegrippen en namen van belangrijke personen staan vetgedrukt, zodat ze meteen in het oog springen. Je vindt de begrippen terug in de [begrippenlijst](#). Personen staan in het [namenregister](#). Ook kun je de belangrijkste kunstwerken uit deze periode terugvinden in het [overzicht van kunstwerken](#). De informatie uit het [tekstblok](#) kun je toepassen bij de vragen van het [vragenblok](#).

Via de menubalk aan de linkerkant van je scherm kun je door de uitgave navigeren. Door op een afbeelding te klikken, kun je deze vergroten en volledig bekijken. Soms zie je pijltjes naast een afbeelding staan. Daarmee kun je een volgende afbeelding of filmpje bekijken terwijl je op dezelfde pagina blijft. Helemaal onderaan elke pagina kun je naar de vorige of volgende pagina doorklikken.

ART-History, De cultuur van het moderne in de eerste helft van de twintigste eeuw

Online

- [i Voorwoord](#)
- [2 Tekstblok >](#)
- [3 Vragenblok >](#)

Tekstblok

- [1 De negentiende eeuw >](#)
- [2 De maatschappij in de nieu... >](#)
- [3 Kunst en het gevoel >](#)
- [4 Kunst en het verstand >](#)
- [5 Kunst als boodschap >](#)
- [6 Kunst en amusement >](#)
- [Begrippenlijst](#)
- [Werken](#)
- [Personen](#)

4 Kunst en het verstand

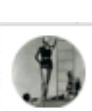
- [Rationalisme in de kunst](#)
- [De Russische Revolutie](#)
- [De utopisten](#)
- [Abstractie](#)
- [De bouwkunst van het versta... >](#)
- [De beeldende kunst van het ... >](#)
- [Toegepaste kunst van het ver... >](#)
- [De dans en drama van het ve... >](#)
- [De fotografie en film van het... >](#)
- [In het kort](#)

De bouwkunst van het verstand

- [Adolf Loos en het ornament](#)
- [Staal en beton](#)
- [Frank Lloyd Wright](#)
- [Wright in Racine](#)
- [Constructivisten](#)
- [Walter Gropius en het Bauhaus](#)
- [Ludwig Mies van der Rohe](#)
- [De Internationale Stijl](#)
- [De werkende klasse](#)
- [Arbeiderswijken](#)
- [Le Corbusier](#)
- [De Stijl](#)
- [In het kort](#)

nsylvania, VS (1936-1939).

i Voorwoord

2 Tekstblok >

3 Vragenblok >

Abstractie

Kandinsky experimenteert met abstracte schilderkunst. Dit zoeken naar **abstractie** is een van de kenmerken van het expressionisme. De rationele stromingen volgen eveneens en tegelijkertijd dit spoor. Zij proberen echter met een analytische, onderzoekende aanpak tot abstracte kunst te komen. Daarvoor is het nodig de inhoud, de voorstelling, los te koppelen van de vorm. Bij figuratieve kunstwerken is het namelijk onmogelijk te zeggen waarom men deze mooi vindt. Ligt dat aan de voorstelling: een mooie vrouw, een lieflijk landschap of een imposant dier, of ligt het aan de compositie, de harmonie in lijn, kleur en vorm? Daar kun je als rationele kunstenaar alleen achter komen door de voorstelling weg te laten en je te concentreren op die vorm, compositie en harmonie in kleuren.

In Europa ontwikkelt deze abstracte benadering zich vrijwel gelijktijdig in een aantal landen, hoewel de betreffende kunstenaars niet of nauwelijks met elkaar in contact staan. Het lijkt wel alsof de tijd er rijp voor is.

Piet Mondriaan, *De rode boom* (1908-10).

i Voorwoord

2 Tekstblok >

3 Vragenblok >

Begrippenlijst

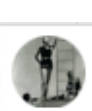
De begrippenlijst op deze pagina geeft een overzicht van de belangrijkste begrippen die in deze uitgave aan bod komen. Elk begrip linkt naar de pagina waarop je meer informatie vindt over dit begrip. Soms komt het begrip vaker voor, maar op de gelinkte pagina vind je de belangrijkste tekst over dit begrip.

Begrip	Discipline	Begrip	Discipline
avant-garde	algemeen	constructivisme	beeldend
absolute muziek	muziek	dada	beeldend
abstractie	algemeen	De Stijl	beeldend
Académie des Beaux-Arts	beeldend	dissonant	muziek
Amsterdamse School	bouwkunst	dodecafonie	muziek
animatie	film en fotografie	dynamiek	beeldend
antikunst	algemeen	entartete Kunst	beeldend
antroposofie	bouwkunst	episch theater	theater
art deco	algemeen	escapisme	algemeen
art nouveau	design	essentie	algemeen
arts and crafts	design	expressiedans	dans

Begrip	Discipline	Begrip	Discipline
jazz	muziek	readymades	beeldend
jugendstil	design	realisme	algemeen
klassiek ballet	dans	revue	theater
kubisme	beeldend	romantiek	algemeen
magisch realisme	beeldend	sciencefiction	film en fotografie
methodacting	film en fotografie	serialisme	muziek
mime	film en fotografie	slapstick	film en fotografie
montage	film en fotografie	soberheid	bouwkunst
musical	theater	socialisme	algemeen
nationaalsocialisme	algemeen	socialistisch realisme	beeldend
nationalisme	algemeen	special effect	film en fotografie

In het kort

- Een groot deel van de kunsten in de cultuur van het moderne richt zich op **amusement**. De opkomst van moderne media zoals de radio, de grammofoon en de film maakt dat kunstuitingen die voorheen waren voorbehouden aan de elite nu ook de grote massa kunnen bereiken. Daarbij spelen de diepgang en abstractie die veel moderne kunst kenmerken een veel kleinere rol. Hierin tekent zich reeds de **massacultuur** af die na de Tweede Wereldoorlog de samenleving zal gaan domineren.
- Architectuur & design: **Art deco** is een **decoratieve**, veelkleurige, vernieuwende mix van de stijlen van het **Bauhaus**, de **art nouveau**, het **kubisme** en het **futurisme** en nog wat **Japanse invloeden**. Gestileerde figuren en **geometrische patronen** kenmerken de decoratie. In de VS worden wolkenkrabbers opgetrokken die in deze stijl gedecoreerd zijn. Het Chrysler Building is het bekendste voorbeeld. Ook worden veel uitgaansgelegenheden, theaters, restaurants, eetcafés en zelfs cruiseschepen in de VS in art-decostijl gedecoreerd. Opvallend is de futuristische stroomlijn uit de latere ontwerpen die dynamiek en snelheid uitstraalt.
- Muziek: In de muziek komt de vernieuwing vooral vanuit de zwarte bevolking in de vorm van blues, ragtime en jazz. De bron is New Orleans. **Blues**liederen zijn melancholisch, kennen twaalf maten en bestaan traditioneel uit twee herhaalde regels en een derde regel die de conclusie bevat. **Ragtime** krijgt zijn naam doordat de melodie tegen het ritme ingaat en erachteraan komt of erop vooruit lijkt te lopen. **Jazz** kenmerkt zich door syncopische ritmes, de *blue note*, improvisatie, een typische bezetting, de **swing** en soms het gebruik van de stem als instrument. Jazz is een mengsel van Franse danswijsjes, marsmuziek en Afrikaanse ritmes. In Nederland ontstaat het **levenslied**, dat het lot van de kleine
- Film: Het theaterbezoek loopt steeds meer terug naar mate de film zich verder ontwikkelt. Film is goedkoop, kan in meerdere theaters tegelijk vertoond worden en is makkelijk te verspreiden. De film dwingt acteurs hun 'grote theatermanieren' te vergeten. In eerste instantie is er alleen de **stomme film**, maar al snel ontstaat de **geluidsfilm**. Al Jolson zingt als eerste 'blackface' in een showfilm. Dit genre wordt tijdens de depressie erg populair. **Showfilms** doen de ellende vergeten door een droomwereld te scheppen. Ook hier is Astaire een grote ster. Films met meer inhoud zijn *Gone with the Wind* en *Citizen Kane*, die door miljoenen bezocht worden. Orson Welles zet met het hoorspel *The War of the Worlds* deels Amerika op stelten. Het laat zien hoe machtig de nieuwe media zijn. Een van de eerste **musicalfilms** is *The Wizard of Oz*, waarmee de kleurenfilm vrijwel letterlijk de zwart-witfilm verdringt. Naast showfilm en het serieuze genre is er ook de **comedy: slapstick**. Stan Laurel en Oliver Hardy maken films volgens een formule waarbij voortdurend de escalatie van een conflict absurde vormen aanneemt. Hun humor is vooral fysiek. Buster Keatons films zitten vernuftiger in elkaar, met minder fysiek acteren en een plot met meer diepgang. De in eerste instantie geflopte *The General* wordt later algemeen beschouwd als een meesterwerk. Charles **Chaplin** maakt geëngageerde comedy waarin hij de misstanden van de moderne maatschappij op een lichtvoetige manier aan de kaak stelt. Met *The Great Dictator* verslikt hij zich echter. Oorlog is een te serieuze zaak voor de komische film. In de film ontwikkelen zich ook de animatie en **special effects**. Betty Boop is *flapper*-meisje in een tekenfilmserie die bijzonder populair wordt. De grote doorbraak in de animatiefilm komt van Disney met avondvullende tekenfilms

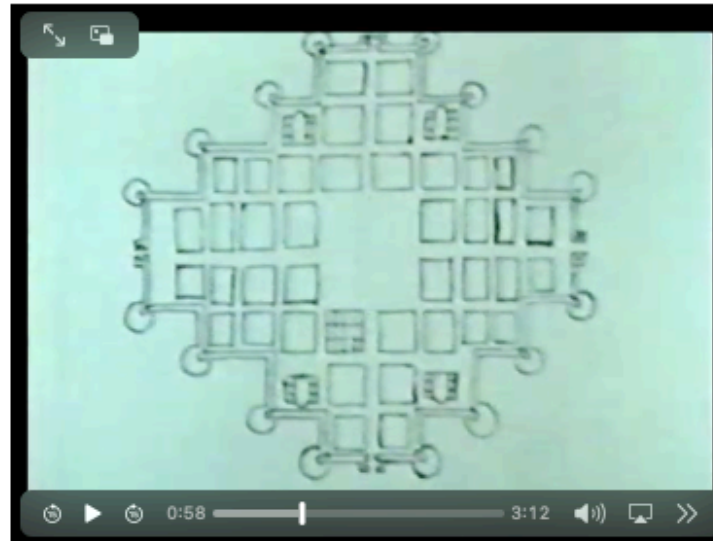

i Voorwoord

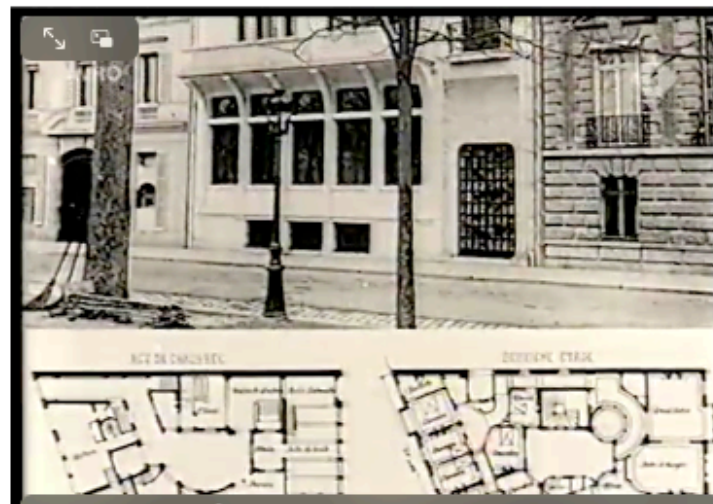
2 Tekstblok >

3 Vragenblok >

Blok 1 Architectonische vernieuwing

1 Utopische architectuur.

VWO

In de eerste helft van de twintigste eeuw zijn er verschillende wetenschappelijke en technische ontwikkelingen geweest die van invloed waren op de ontwikkeling van de toegepaste kunst en architectuur.

1. Geef daarvan drie voorbeelden.

Bekijk video 1 en 2.

Een van de kenmerken van de moderne kunst is de 'utopische visie' die een aantal stromingen op hun eigen werk had. Kunstenaars en architecten meenden dat ze middels hun werk konden bijdragen aan een gelukkige en harmonische maatschappij. Vanuit die visie moesten ze Jugendstil- en art-nouveauekunst wel afwijzen.

2. Geef hiervoor twee argumenten.

Bekijk video 3.

Een van de uitvindingen die het ontstaan van de moderne architectuur mogelijk maakte, was het gebruik van ijzer en staal. 3. Noem drie voordelen van het gebruik van deze materialen in de bouwkunst.

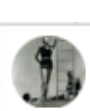
Bekijk afbeelding 1.

Op de afbeelding wordt een negentiende-eeuwse toepassing van metaal in de architectuur getoond. Hoewel dit materiaalgebruik modern is te noemen, hoort deze architectuur bij de negentiende eeuw en niet bij het moderne.

4. Geef hiervoor een argument.

Bekijk afbeelding 2.

Je ziet een metro-ingang die werd ontworpen door Hector Guimard. Guimard gebruikte daarvoor metaal en glas en greep niet terug op vormgeving uit het verleden, maar gebruikte de natuur als inspiratiebron. Toch hoort hij de door hem gekozen vormgeving niet bij de 'modernen'.

i Voorwoord

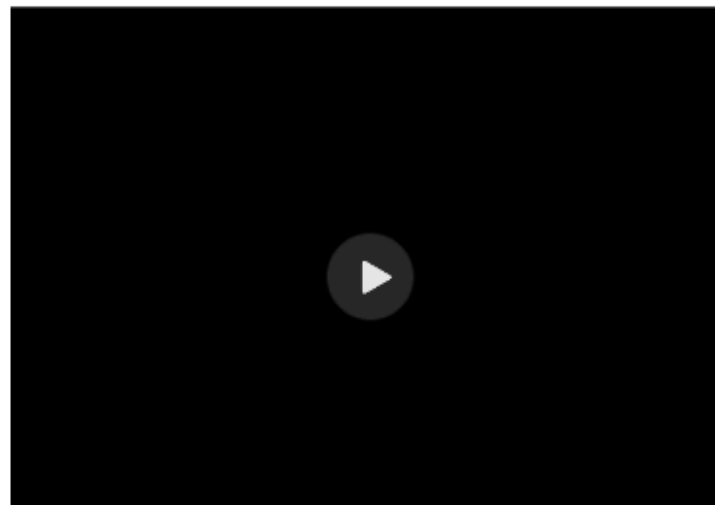
2 Tekstblok >

3 Vragenblok >

Blok 10 Tekenfilms

1 Walt Disney, *Steamboat Willy*, fragment (1928).

Bekijk video 1.

In het bioscoopprogramma in de twintiger jaren staan vaak enkele korte 'cartoons' geprogrammeerd voor de avondvullende speelfilm begint. Een tekenfilm maken is een tijdrovende bezigheid, vandaar dat men mogelijkheden zoekt om tijd te winnen.

1. Leg uit hoe men dit in dit fragment bereikt.

Bekijk video 1 en 2.

In beide fragmenten speelt muziek een grote rol, net als in de meeste vroege tekenfilms.

2. Geef twee argumenten waarom muziek een belangrijke rol speelt in de eerste tekenfilms.

Tekenfilms waren een belangrijk onderdeel van de bioscoopprogramma's en hebben niet alleen kinderen als doelgroep. *Betty Boop* was een controversiële productie en niet bedoeld voor kinderen.

3. Noem drie aspecten van het fragment die tonen dat het niet voor kinderen was.

Tijdens de jaren van de Grote Depressie werd Betty Boop erg populair. Haar karakter sluit aan bij de moderne tiener van die tijd: de *flapper girl*.

4. Noem drie kenmerken van Betty die passen bij flapper girls.

Bekijk video 3 en lees de bronteksten.

Bambi was in eerste instantie niet succesvol.

5. Noem een maatschappelijke reden waardoor succes uitbleef.

Inhoudelijk was er ook kritiek. Het publiek dat Disneyfilms keek, was in eerste instantie verontwaardigd.

6. Geef twee redenen waarom *Bambi* verontwaardiging wekte bij het Disneypubliek.

Bambi, naar een verhaal van Felix Salten, was bij uitstek geschikt voor een tekenfilm en niet voor een gewone verfilming.

7. Leg uit waarom dit het geval is en betrek beide media in je